

OMUL CA ȘI CONDIȚIE DIVINO-UMANĂ. REPERUL CREȘTIN PENTRU SOCIETATEA AFLATĂ ÎN DEPRESIE AXIOLOGICĂ

Pr. prof. univ. dr. habil. Emil JURCAN

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Facultatea de Teologie Ortodoxă

emil.jurcan@icloud.com

Abstract: Man as a Divine-Human Condition. The Christian Benchmark for a Society in a Axiological Depression

I wanted to write a study defining the human condition in this state of horizontal crisis. Unfortunately, human society is living a consumerist horizontality without any tendency towards an excelsior of his own life. We have lived a permanent history in which the most important thing and moment was the fight or the war. Likewise we have lived a permanent history in which the most important thing and moment was the fight or the war. There are a few steps in which we manage to recover that divine state we have lost. First of all the idea that we do not die, but only enter into eternity. Secondly we are ecclesial people and creation is a cathedral in which we are the priests of the cosmic liturgy. In the end, we are eucharistic and doxological beings who shed divine glory over creation. Only in this way can the human condition recover itself.

Keywords: human condition, consumerism, eucharistic beings, doxology

---

Creat de Dumnezeu, omul primise capacitatea teandrică, devenise un purtător de logos și partener de dialog cu El. Logositatea umană primită de la Dumnezeu îl demonstra pe om ca pe o ființă capabilă să coordoneze prin cuvânt creația. Nu o crease el, dar primise puterea de a o defini și de a-i transmite prin har puterea numelui. Creația primise nume de la omul pnevmatic iar numele avea putere harică. Creația intrase deja prin om în providența divină, căci omul este paznicul creației și partenerul de dialog al lui Dumnezeu.

Chiar și lumea participa la acest dialog celest, în care omul realiza paradigma comuniunii. Calitatea de om era atât de apropiată de cea de înger, încât omul urca încet-încet spre starea angelică, ba mai mult, spre starea în care nu doar spiritul, ci și trupul urca spre desăvârșire. Creația devenise topos haric și o permanentă revelație. Dumitru Stăniloae spune în acest sens: "Dumnezeu a făcut posibil raportul viu cu El, ce constă într-o continuă transcendere a noastră spre El și într-o intimă comunicare a Lui cu noi, nu mai întrucât s-ia făcut om ... Conștiința transcenderii primește însă altă intensitate când se efectuează în direcția lui Dumnezeu și în raport viu și reciproc cu El"¹.

Omul avea o calitate atât de înaltă și o ținută atât de sublimă în fața lui Dumnezeu și a creației. Era împreună lucrătorul lui Dumnezeu în planul providenței. Dumnezeu nu era pasiv, ci activ prin har și prin omul haric. Aceasta era înalta demnitate a omului în fața lui Dumnezeu. În momentul în care totul devine asumat de om, iar creația este un dar dat omului, lumea are un echilibru. Totul este frumos și armonios. Și mai ales, totul are un *telos*, un scop divin spre care omul și creația se îndreaptă².

Hristos vine în lume pentru a recupera acea stare creațională, plină de har și de putere. Vectorul raiului este iarăși repus ca orientare și sens. Prin Hristos totul capătă un sens soteriologic. Se creează o altă societate decât cele cunoscute (sclavagistă, egalitaristă, despotică etc.). Este o societate în care omul se sfințește pe el și pe ceilalți. Este societatea devenită spațiul eclezial. Nimic nu poate depăși această stare de beatitudine profundă. Creația se recrează haric.

Din păcate starea post-hristică fost acoperită în timp de șabloanele istoriei. O istorie care a copiat repede modelele unei regalități prehristice. Lumea a devenit creștină prin nume și nu prin prezență. Omul păstra numele divin dar nu și prezența Lui. Clișeele imperiale îl deformaseră pe om în trăirea lui creștină și în loc de a simți taina, omul se conforma regulilor. Liturgica își pierduse sensul de trăire explicată în gesturi și devenea o regulă imuabilă.

1 Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Craiova, Editura Omniscope, 1993, p. 53.

2 „Om este un pelerin sau un meteor spiritual în continuă mișcare între lume și Dumnezeu, meteor conștient și liber mereu pe drum. E în lume dar vrea să fie mai presus de ea; are nevoie de lume dar ca de un drum în care nu se fixează niciodată definitiv într-o etapă, ci urcă spiritual mereu mai sus” zice părintele Dumitru Stăniloae (*Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, București, edit. Anastasia, 1993, p. 24).

Mistica și spiritualitatea profundă din perioada medievală au salvat starea de imperialism religios. Însă mistica era, din păcate, una ascunsă sau smerită, nedorind să fie văzută sau să i se facă publicitate. Mistica și spiritualitatea creștină era și este discretă. De aceea nu mulți au cunoscut profunzimea creștinismului autentic și l-au catalogat din exterior, fără a-l cunoaște. Așa ne-am trezit în perioada iluministă cu acuze aruncate creștinismului care veneau dintr-o parte ce nu cunoscuse niciodată profunzimea și realitatea creștină. Erau acuze teoretice, total agramate din punct de vedere spiritual-creștin, care vedeau creștinismul o filosofie socială și cam atât. *Ignorantia non est argumentum*, spunea latinul dar nu s-a aplicat în cazul creștinismului. Dimpotrivă, cei care nu cunoșteau profunzimea creștină s-au aruncat să îl acuze, iar spusele lor păreau atât de penibile și de puerile, însă mediatizarea lor le-a făcut credibile. Așa se face că lumea ignorantă acuză astăzi Biserica dar foarte puțini cunosc taina ei. Poate uneori nici măcar noi, cei care o slujim și ne considerăm misionarii și părinții ei. Lumea acuză fără să cunoască taina eclezială. Ea atașează de numele Bisericii acuze și fapte pe care nu le are în gestiune. Evident că atunci când se întâmplă o dramă se pune imediat întrebarea *unde este Biserica?* Însă faptul că se nominalizează repede *unde este Biserica ortodoxă* desemnează o stare de răutate împotriva unei biserici și nu a întregii lumi creștine. Se vede deci orientarea falsă și răutatea direcționată. În acest caz nu mai vorbim despre presă liberă ci aservită. Din acest moment, orice mi se livrează de către această presă rămân suspicios cu privire la adevărul ei. De cele mai multe ori este un adevăr fals.

Omul mileniului al treilea și mă refer la românul nostru autentic poate conferi un model, dacă mai dorește să fie o emblemă a seriozității și a moralității creștine. Însă este nevoie de o recuperare a identității lui sacre. Doar sacralitatea poate pune în mișcare verticalitatea spiritualității autentice, care poate oferi și cultură și credință și înțelepciune. Lumea își pierde semantica ei creațională și intră într-o derivă biologică, prin care bietul om devine un simplu consumator de plăceri ocazionale și prea efemere pentru vocația la care a fost chemat omul.

Ce mai este omul astăzi în viziunea societății post-creștine? Europa își dorește, cel puțin teoretic să îi confere omului acel plus de confort și de comoditate prin care el să simtă viața ca pe o permanentă plăcere și nu ca pe un urcuș spre cer. Omul începe să fie cotate ca un animal satisfăcut prin mâncare, sex și plăcere, eliminând starea definitorie a omului: cea de suflet în ascensiunea lui spre *excelsior*. Cu simțurile primare satisfăcute,

omul nu mai caută acel *excelsior* care îi determină ființialitatea, ci se complace în acea dimensiune strict biologică, ce îl face fericit pe moment. Este starea *gomorică*, în care oamenii acelui oraș biblic, chiar dacă nu erau toți dependenți sexual (deoarece acolo erau și oameni vârstnici sau copii), se complăceau în ceea ce li se părea deja o „normalitate”. Oamenii mileniului al treilea, chiar dacă nu sunt orientați spre plăceri ale momentului, totuși faptul că sunt anesteziați cu această stare pe care o acceptă, își asumă și ei devierea și păcatul.

O altă latură parazitară și negativă pentru omul mileniului al treilea este comoditatea căutării axiologice. El nu mai caută, el primește. Elementul axiologic nu îl mai stârnește în căutare. Aproape tind să cred că nu mai putem crea enciclopedii pentru că nu mai avem enciclopezi. Avem doar motoare de căutare, care pot asocia texte și informații, iar aceste cărți se pot face prin această asociere de texte căutare nu de mîntea noastră ci de simpla tastă *search*, după care se lipsesc aceste fragmente și așa apare cartea sau volumul enciclopedic. Comoditatea căutării ne face să alunecăm spre o altă paradigmă negativă și anume, receptarea informațiilor fără a mai fi trecute prin filtrul personalității noastre. Pe această comoditate se bazează toată propaganda publicitară sau cea de manipulare media. Noi nu mai căutăm, ci primim. Nu mai suntem niște lucrători în căutarea valorii, ci suntem aproape toți niște asistați sociali care sunt serviți cu știri pe care mîntea noastră obosită (nu știu de ce) le primește fără nici-un discernământ. Așa au apărut *fake-news*-urile, care mizează de fapt pe această apatie a căutării adevărului. Nemaicăutându-l, adevărul este *fabricat* și redat așa cum îl consideră cel care îl produce, căci este *adevărul lui*, nu și al nostru sau nu cel real. Omul fără pulsul căutării își pierde acea verticalitate, acea stare de vertebralitate, care îl face să fie un *antropos*, adică unul care privește vertical spre cer. Rămâne cel mult un *humus*, o orizontalitate biologică, hrănită, satisfăcută sexual și îndopată cu informații sau adevăruri contrafăcute. Și lucrul acesta ne place câtă vreme nu suntem scoși din comoditatea noastră pentru a căuta noi adevărurile care sunt reale.

În această stare de confuzie dorită, ne trăim puținii ani și ne atașăm atât de disperăți de viață și de comoditatea ei. Ne educăm să credem că eternitatea este aici și că nu mai trebuie așteptată nici o veșnicie și nici o fericire, pe care o trăim doar aici. De aceea, lupta noastră pentru a depăși ceea ce profetul David spunea fără disperare: că viața omului este șaptezeci de ani iar dacă omul are putere poate fi și de optzeci de ani.

Catalogăm popoarele după mulțimea anilor trăiți și așa-zisa *calitate a vieții*, și uităm că viața cu adevărat nu este aici. Dacă ar fi după mine, aș înlocui câteva verbe și substantive, și anume:

- aș înlocui verbul *a muri* cu *a trece* sau mai bine cu verbul negăsit în DEX, *a te înveșnici*. Noi nu murim, ci ne înveșnicim, intrăm în ceea ce este cu adevărat real: veșnicia.
- iar *viața* aș numi-o *mergere spre veșnicie*. Noi aici nu trăim ci mergem spre viață. Tot ceea ce viață nu este decât un drum spre viață. Simțim bine că nu am fost creați ca să trăim aici. De aceea avem acea teamă de moarte, care nu este firească, ci chinuitoare.

În momentul în care ne asumăm aceste două realități, căci aici nu avem decât un drum spre viață, iar moartea este o înveșnicire, vom privi foarte relaxați viața și stresul de aici. Le vom simți ca pe unele care nu ne aparțin, ci au apărut în viața noastră accidental, însă așteptăm prin ele revenirea la ceea ce este sensul nostru existențial. Mai concret, îmi trăiesc *bioticul în așteptarea vieții, iar viața este veșnicia mea*. Și natura simte această stare de așteptare, căci și ea va intra în starea de *cer nou și pământ nou*. Întreaga creație se va înveșnici prin har. O astfel de concepție asumată (de înveșnicire) ne scoate din starea de ipocrizie concurențială și ne transform în *prosoponuri* care se văd și se simt.

Am vorbit despre revenirea la starea *prosoponică*, care înseamnă momentul în care omul nu mai este o monadă închisă față de celălalt, ci o *față deschisă spre celălalt*. În starea prosoponică ne căutăm fețele, căci numai așa putem dialoga, numai așa ne putem vedea în frumusețea noastră creațională și în logosul care ne unește. Dincolo de estetismul nostru corporal pe care îl supralicităm, există o frumusețe creațională, așa încât orice om are frumusețea lui, dată de Dumnezeu. Fiecare om este așadar un *frumos creațional*³. Am uitat acest lucru și atunci ne căutăm doar estetismul exteriorului, care de fiecare dată este fals, este un fake pe care îl acceptăm repede fără a cunoaște profunzimile. Și de aici și rata eșecurilor. Ori fața sau prosoponul existențial este starea prin care Dumnezeu ne-a arătat că fiecare dintre noi avem propria noastră frumusețe.

³ Omul devine acel frumos existențial, care se reflectă peste creație. Prin om lumea devine frumoasă și continuă să rămână așa. "Cea mai deplină ieșire iubitoare de fapte a făcut-o Dumnezeu prin Întruparea Fiului Său, care a asumat natura umană" (*Iubirea creștină...*, p. 68). Această iubire divină revărsată în om prin Întrupare s-a reverberat apoi peste creația întreagă.

Ceea ce uită iarăși omul este că prin definiție este o ființă eclezială. Și aici mă refer la două sensuri ale termenului *eclezial*. Pe de o parte omul este o ființă eclezială, adică o ființă aflată în *ecclesia*, adică în starea de comuniune sacră. Dar dacă luăm semantica substantivului *ecclesia*, care derivă din *ek-kaleo* („a chema pe cineva dintr-o stare”), rezultă că omul este un chemat și un chemător. De aceea, am putea spune că omul este o ființă *eclezială și ecleziată*. Avem deci menirea de a chema lumea din această stare de ignoranță biologică spre starea de *ecclesia înveșnicită*. Lumea simte această *chemare* și de aceea doar ignorantul rămân în biotic, omul real, viu, caută *excelsiorul ecleial*. Înțeleg prin *eclezial* în primul rând starea de *chemat dintr-o lume spre o alta, a lui Dumnezeu* iar aceasta se realizează în spațiul bisericesc.

În această lume eclezială totul devine o *ecclesia*, în care fiecare element are starea lui de sfințenie. Creația este sfântă, omul pe care îl întâlnim, poartă în el lumina sfințeniei, chiar și animalele au doza lor de sfințenie. Trebuie doar să percepem această stare harică, de sfințeniei și să facem din ea *teologia noastră*, adică modul nostru de a-L întâlni pe Dumnezeu pe drumul Damascului nostru. Este vorba despre o descoperire zilnică a teofaniilor pe care le descifrăm în viața noastră. Dincolo de revelația biblică încheiată prin Întrupare, fiecare om își are propria lui revelație. Este întâlnirea personală cu Dumnezeu. Cecitatea sau orbirea noastră materială ne facem să avem această cataractă a empiricului, ca să nu putem depăși starea telurică în care ne aflăm.

În momentul în care vom simți cosmosul întreg ca pe o mare *ecclesia*, ca pe o catedrală în care omul este un slujitor al altarului divin, atunci vom avea milă și grijă de orice element al creației. Omul este așadar nu doar un *syndesmos*, sau o verigă de legătură. Este un sacerdot al creației. De aceea, Petru apostolul vorbește despre acea preoție universală, în care ne spune că toți suntem preoții Dumnezeului celui preainalt. De această slujire suntem mai mult sau mai puțin conștienți. De aceea trăim această mizerabilă criză atât de diversificată și de universală, căci am uitat de vocația noastră de preoți ai creației, cu menirea de a revărsa har peste ea prin propria noastră viață.

O altă sintagmă pe care din păcate nu o mai luăm în considerare și care ar putea fi șansa de redescoperire a omului în toată frumusețea lui paradisiacă este cea de *om euharistic*⁴. Nu o mai redescoperim în

4 „Mâncând pâinea și vinul prefăcute în Trupul și Sângele lui Hristos, zice același părinte Stăniloae, credincioșii nu fac doar un pas înainte în existență, ci un pas hotărâtor în prefacerea

noi, pentru că nu Îl avem pe Hristos ca realitate în noi. Omul euharistic este cel care Îl consumă pe Hristos în mod euharistic apoi Îl redescoperă în orice taină a creației. Euharistic își începe cu El drumul Emausului. Starea aceasta de comuniune reală cu Dumnezeu este cea care îl face pe om să își redescopere conștiința sacră. Abia în momentul în care omul îl are pe Dumnezeu în fibra lui existențială, abia atunci își descoperă vocația sfințeniei sale. Euharistia arată că Hristos nu a plecat din lume, ci El rămâne prin har dar și prin realitatea trupului său liturgic în lumea care se redescoperă prin liturghie.

Omul ne-hristic sau ne-euharistic își trăiește o permanentă dramă a propriei sale existențe. El se simte cel mult un organizator de materie în folosul comunității și cam atât. Omul fără eternitate nu poate depăși materia. Cel mult o aranjează și o oferă într-o altă formă mai atrăgătoare și mai apetisantă, dar nu o poate transcende. În momentul în care o transcende⁵ el simte urmele lui Dumnezeu și trebuie să își reconfigureze toată mentalitatea lui ateistă. Hristos a venit la cina cea de taină să ne ofere modalitatea de a rămâne cu El: prin frângerea pâinii. *Eu sunt cu voi până la sfârșit* înseamnă că Eu cel euharistic rămân în creație și cu voi prin această lucrare sacră. Omul euharistic este omul pnevmatic, căci el poartă în sine harul divin și puterea de a sacraliza creația. Pentru aceasta avem nevoie însă de o reconștientizare euharistică. Conștientizarea euharistică este misiunea noastră de a readuce lumea botezată la Hristos și de a convinge pe cea nebotezată, că creștinismul este șansa agapică a omenirii. Suntem mulți pe fața pământului și ne plângem că nu mai avem resurse. Pentru a putea încăpea pe acest pământ și a ne și hrăni din el, este nevoie de o comuniune agapică. Singura religie care o poate oferi este creștinismul autentic. Avem deci nevoie de acel creștinism care are o deschidere plenară pentru tot omul, fără să renunțe la adevărul revelat dar nici să fie rigid dogmatic.

De la omul euharistic⁶ se ajunge apoi la cel *doxologic*. De fapt este o combinație între cele două stări. Omul euharistic este permanent un

---

lor în Hristos. Comunitatea și credincioșii ei se mișcă prin euharistie nu numai înainte, ci spre o stare superioară, spre cer..." în art. *Teologia Euharistiei*, în rev. „Ortodoxia” nr. 1969 /3, p. 347.

5 Martin Heidegger spunea că structura fundamentală a omului constă în *transcendență*, (art. *Von Wesen des Grundes*, în "Jahrbuch für Philosophie und Phänomenologische Forschung", Husserl-iFestschrift, Halle, 1929, 80)

6 Omul euharistic rămân o permanentă teofanie hristică, fiind permanent ridicat nu doar la împărtășirea cu Hristos, ci devien un "Hristos împărtășit", *Taina Euharistiei, izvor de viață spirituală în Ortodoxie*, în rev. "Ortodoxia" nr.7-8 / 1979, p. 508.

om doxologic iar prin el creația se cuminecă apoi slăvește pe Dumnezeu. Este realitatea relațională pe care Dumnezeu o așteaptă de la întreaga zidire. Iar exponentul sau portavocea ei este omul. Un om care nu devine doxologic în creație nu este nici dialogal cu Dumnezeu și cu lumea. Este cel mult monologal. Îi poți admira opera dar ea nu transcende, ci cel mult emoționează. Nu este suficient. Orice lucrare a omului trebuie să transcendă. Chiar dacă nu este admirată de noi, ea trebuie să ajunge la Cel veșnic. Scopul întregii creații este dialogul în eternitate cu Dumnezeu și existența doxologică. Dacă acestea nu există, atunci totul devine obositor de orizontal. Ca și cum ai merge tu singur pe un pământ drept și arid, fără nici un țel. Mergi spre moarte. *Sein zum Tode*, ca să fim în ton cu Heidegger sau *gehen zum Tode*.

Orizantalitatea aceasta consumistă, pigmentată din când în când cu picanterii politice sau social sau cu vești dramatice despre crime și violuri nu are o perspectivă a înălțimilor sfinte. Este ca imaginea Taburului: sus pe acel munte era lumină, pace, era Dumnezeu întru slavă, jos la poalele lui era ceartă, era demonizatul era starea de confuzie. Depinde deci unde vrei să te plasezi. Este imaginea ideală a lumii de astăzi: foarte puțini sus pe munte și o masă mare, majoritară preocupată de nimic.

Doxologicul din noi trebuie să devină doxologia sau slava pentru întreaga creație. Omul doxologic are o capacitate deosebită: aceea de a se entuziasma de tot ceea ce el vede și simte. Este stare de creație a omului, care a fost creat să se uimească în dialog cu Dumnezeu. Prin om se revărsa har peste creație, iar el se entuziasma (en-theosis) privindu-o. Dialogul cu Dumnezeu se reverbera în creație, astfel încât omul era într-un permanent dialog, într-o stare logosiatică plină de fericire. Am pierdut acest logos paradisiac iar verbalitatea noastră de aici este cel mult o *logoree* ieftină și fără transcendență. Omul mileniului al treilea a devenit atât de teluric încât nu mai are nici măcar cuvinte care să îl transcendă, ci doar verbalități orizontale.

Și partea cea mai dureroasă este că omul societății mileniului al treilea nu mai are conștiința eternității lui. A uitat că a fost creat etern iar această eternitate îi este ființială. Omul nu este născut să moară, cu atât mai mult să dispară în *neființă* (cum apare din când în când în doc-ta noastră mass media). Orice mamă naște fii spre eternitate. Noi toți am fost născuți spre această eternizare, care este reala noastră viață. Ori, omul mileniului al treilea nu mai are acest sentiment al transcendenței sale. Și-a pierdut logosul divin din expresiile lui dar și conștiința veșniciei.

Oamenii nu mai văd decât materie și din păcate au început să o zeifice. Un țel prea jos și prea banal. Nu materia, ci Creatorul ei este cu adevărat Divinul care sfinește tot. Lumea însă, în ignoranța ei, pierde tot mai mult și telosul creației sale.

În concluzie, omul nu se mai recuperează din imanentul devenit carceră și nu scară, decât dacă își caută reperele care l-au entuziasmat în rai, acea formă în care vedea toată creația ca pe un dar dat omului de către Dumnezeu. Omul devine astfel un admirator admirat, un frumos căutător de frumos, un urcător spre cer, deasupra pământului unit cu cerul. Este o altă societate atunci, o altă raportare la semenii săi, la lumea creată. Totul devine pentru toți o scară spre acel *cer nou și pământ nou*.

Bibliografie

- Dumitru Stăniloae, *Teologia Euharistiei*, în rev. „Ortodoxia” nr. 1969 /3, p. 343-363.
- Dumitru Stăniloae, *Taina Euharistiei, izvor de viață spirituală în Ortodoxie*, în rev. „Ortodoxia” nr.7-8 / 1979, p. 499 – 510.
- Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Craiova, Editura Omniscop, 1993.
- Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, București, edit. Anastasia, 1993.
- Martin Heidegger, *Von Wesen des Grundes*, în “Jahrbuch fur Philosophie und Phenomenologische Forschung”, Husserl-iFestschrift, Halle, 1929.